

Opis źródła:

Fragment XIII rozdziału *Dziennika drugiej podróży do Ameryki* autorstwa Juliana Ursyna Niemcewicza. Niemcewicz był gruntownie wykształconym (ukończył korpus kadetów) pisarzem i działaczem politycznym. Niemcewicz był aktywnym uczestnikiem życia politycznego i kulturalnego Polski. Był jednym z uczestników obrad Sejmu Czteroletniego (1788-1792), który uchwalił Konstytucję 3 Maja. Po jej podpisaniu uczestniczył w wojnie w obronie konstytucji a podczas insurekcji kościuszkowskiej był adiutantem Naczelnika. Po klęsce powstania i pobycie w więzieniu wyemigrował na zachód, osiadł w młodych Stanach Zjednoczonych, poślubił Amerykankę i został pierwszym Polakiem z obywatelstwem USA. Do ojczystego kraju wrócił po 1807 r. by objąć odziedziczony majątek. Od 1822 osiadł w swych podwarszawskich dobrach które nazwał Ursynowem choć planował nazwać... Ameryką.

Miejsca wydania:

J. U. Niemcewicz, *Pamiętniki Juliana Ursyna Niemcewicza 1804-1807, Dziennik drugiej podróży do Ameryki*, Lwów 1883.

Treść źródła:

Tegoż roku w miesiącu czerwcu, gdy czas zamierzony do nabycia obywatelstwa Stanów Zjednoczonych Ameryki już dla mnie upłynął, udałem się do dystryktu Newark, gdzie pułkownik Ogden przedłożył przed urzędem, żem się pocziwie sprawował i przepisanych prawem dopełnił warunków. Po zrzeczeniu się szlachectwa i wykonawszy na wierność przysięgę, przyjęty zostałem na obywatela Stanów Zjednoczonych i wkrótce certyfikat tego odebrałem. Od czasu i chwili, w której sąsiedzi rozszarpali ojczyznę moją, nie byłem obywatelem, ale tułaczem po świecie. Dzień ten uczynił mnie obywatelem narodu najpierwszego na świecie. Jeżeli pierwszeństwo nie potędzie i blaskowi lecz wolności przypisać należy, któryż naród jest rozsądniej wolniejszy, który powszechniej szczęśliwy jak Ameryka? Jeżeli atoli rozsądek tym wszelkim zaletom nowej ojczyzny mojej hołd winny oddawał, serce nigdy dawnej zapomnieć, nigdy po niej wzdychać nie przestanie.

W tym miesiącu pierwszy miałem pokos łąki, która przed dwoma laty dotąd mojem staraniem ciągle uprawiana i gnojona była. Siano zwane *Timothe* było obfite i najprzedniejszego gatunku, dwa razy siał je musiałem, letnią bowiem siejbę po zdjęciu lnu gorąca zupełnie wypaliły. Ogród obfite wydał tak warzywa jak i owoce, osobliwie dynie, z

których niektóre ważyły do 88½ funta, mając pięć stóp obwodu; lecz zato rzodkiewki nasze polskie nigdy mi się nie udały, a ogórki porosły, pokrzywione i karłowate.

Tego roku przenieśliśmy stajnie i powiększyliśmy je nową: z dawnych tarcic wystawiłem litewski lamusik. Te przebudowania i przenosiny dziwnymi w innych stronach wydawałyby się; lecz wiedzieć należy, że tu wszystko bardziej się stósuje, że tu nic powszechniejszego, jak widzieć dom, nawet całe zabudowania, przewożone z miejsca na miejsce.

(...)

Za powrotem w jesieni czas mój został na wiejskich pracach. Część gruntu mego na spółkę uprawiana, wydała 300 buszel mais, 3000 dyń i 50 buszel kartofli. Ten sposób gospodarowania na spółkę pochodzi dlatego, że samemu całkiem roli swojej uprawiać nie można. W kraju, gdzie najemnik tak niezmiernie drogi, i jest podobno najkorzystniejszy. Właściciel daje grunt, gnój i pół ziarna na zasiew, najemnik wszystko uprawia; gdy przyjdą żniwa, razem zbierają i wszystkim na pół się dzielą.

Z moim murzynem Tom chodziłem sam łuszczyć kukurudzę; wieczorem, gdy wóz przychodził, mierzyłem i do lamusa składałem. Dzień strawiony w polu na pożytecznej pracy krzepił umysł, polepszał zdrowie, rozpędzał czarne myśli, ciesząc duszę uwagą, że się przecie coś pożytecznego zrobiło.

Słowniczek pojęć.

Buszel – Jednostka miary mierząca objętość ciał sypkich. Buszel amerykański ma około 35 litrów.

Mais – Kukurydza.

Wskazówki.

Formułując pytania o życiu codziennym Niemcewicza w USA warto skupić się na różnicy w sposobie i standardzie życia zamożnego polskiego szlachcica i zamożnego acz pozbawionego tytułów kolonisty-osadnika jakim był Niemcewicz.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie były warunki uzyskania obywatelstwa amerykańskiego na początku XIX wieku?
2. Jaki sposób uprawiania gruntu był (zdaniem Niemcewicza) najefektywniejszy na amerykańskiej farmie na początku XIX wieku?
3. Jakie uprawy Niemcewicz kultywował w swej amerykańskiej posiadłości?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Czemu J. U. Niemcewicz wyjechał do USA?
2. Do jakiego kraju powrócił z amerykańskiej emigracji?
3. Czym różniło się zarządzanie majątkiem w dziewiętnastowiecznych USA i przedrozbiorowej Rzeczypospolitej?

Literatura pomocnicza:

I, Grudzińska–Gross, „*Jedź do Francji, jedź do Europy*”. *Niemcewicz i Ameryka* [w:] *Julian Ursyn Niemcewicz - pisarz, historyk, świadek epoki*, Warszawa 2002, s. 81-88.

M. Nalepa, *Literacki plon pobytów Juliana Ursyna Niemcewicza w Ameryce* [w:] *Julian Ursyn Niemcewicz - pisarz, historyk, świadek epoki*, Warszawa 2002, s. 89-100.

Najważniejsze cezury:

W 1783 roku został podpisany traktat paryski, w którym Wielka Brytania uznała niepodległość Stanów Zjednoczonych. W latach 1807–1815 istniało Księstwo Warszawskie związane unią personalną z Królestwem Saksonii.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Mateusz Maleszka